

OVAM.link

AFVAL-, BODEM- EN DUURZAAM MATERIALENBELEID VOOR DE PROFESSIONAL
MEI 2019 | editie 29

4

HAAL MEER UIT JE
BROWNFIELD: TIPS
VAN DE VLAAMS
BOUWMEESTER

10

BENCHMARKTOOL
VERSTERKT LOKAAL
MILIEUBELEID

16

FACADECLICK:
CIRCULAIR
BOUWSYSTEEM

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Vlaanderen
is materiaalbewust

Denken in oplossingen

Beste lezer,

“We hebben een Parijsakkoord voor de biodiversiteit nodig”, zo sprak de directeur van het Europees Milieuagentschap, Hans Bruyninckx, op het World Resources Forum. Die noodkreet werd onlangs nog onderstreept met de bekendmaking van de resultaten van het Intergouvernementeel Platform voor Biodiversiteit en Ecosystemen (IPBES). Wereldwijd zijn naar schatting een miljoen planten- en diersoorten de komende decennia met uitsterven bedreigd. Ook in Vlaanderen is de situatie precair.

Bij de OVAM verliezen we ons echter niet in doemdenken, maar denken we in termen van oplossingen. We zien brownfields bijvoorbeeld niet als een donkere vlek in onze Vlaamse steden, maar als een manier om kostbare ruimte te recyclen. In de pilootprojecten ‘Terug in Omloop’, die we in samenwerking met de Vlaams Bouwmeester uitvoeren, trachten we bovendien verdichting en biodiversiteit met elkaar te verzoenen. Op pagina 4 geeft Leo Van Broeck tekst en uitleg bij zijn stokpaardjes.

Deze OVAM.link staat bol van de oplossingen: tools en diensten voor professionals en particulieren om onder andere historische verontreiniging aan te pakken. We werken bijvoorbeeld nauw samen met enkele federaties om de bodemverontreiniging in hun sector aan te pakken. Het nieuwste fonds dat boven de doopvont werd gehouden, is Tersana. Sinds kort kan de garage-, carrosserie- en landbouwmachinesector een beroep doen op het fonds om haar historisch verontreinigde percelen aan een stevig verminderde prijs te laten saneren (*pagina 8*). Particulieren kunnen dan weer bij ons terecht voor subsidies om hun asbestgolfplaten en asbestcementleien veilig te laten ophalen (*pagina 12*). We kijken bovendien niet alleen naar het verleden, maar werken ook aan de toekomst. Zo lanceerden we onlangs een benchmarktool waarmee lokale besturen hun beleid op het vlak van afval, materialen en bodem kunnen evalueren en vervolgens versterken (*pagina 10*).

Kortom: de oplossingen zijn er. Het is nu aan ons om – met uw hulp – de boodschap zo wijd mogelijk te verspreiden.

Veel leesplezier!

Henny De Baets
Administrateur-generaal

Colofon

Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur

Jan Verheyen

Redactieraad

Jan Verheyen, Sofie De Keyser, Sam Deckmyn, Willy Sarlee, Raf Engels, Caroline Van Gool, Karolien Van Geldre

Redactieadres

OVAM, Stationsstraat 110,
2800 Mechelen, ovam.link@ovam.be

Foto's

ID/ Eric de Mildt, Tersana, IOK
Afvalbeheer, Facadeclick

Redactie en realisatie

www.pantareinpublishing.be

Wettelijk depotnummer

D/2019/5024/01

Oplage

3000 ex.

De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van de OVAM. Gegevens uit deze nieuwsbrief mag u overnemen mits de bron wordt vermeld. De OVAM en de bij deze uitgave betrokken redactie en medewerkers aanvaarden geen aansprakelijkheid voor gevolgen die zouden kunnen ontstaan uit het gebruik van in deze uitgave opgenomen informatie.

Meer weten?

De OVAM is geïnteresseerd in uw vragen, opmerkingen en suggesties.

SCHRIJF ONS VIA
OVAM.LINK@OVAM.BE

 www.facebook.com/ovam.be
 [@PersAtOVAM](https://twitter.com/PersAtOVAM)

GEZONDE GROND

8/ Nieuw bodemsaneringsfonds voor garage-, carrosserie- en landbouwmachinesector

RUIMTE RECYCLEREN

4/ Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck: "Brownfields zijn een kans om meer natuur te creëren"

AFVAL RECYCLEREN

10/ Benchmarktool evalueert en versterkt lokaal milieubeleid

AFVAL RECYCLEREN

12/ Kempenaars laten asbestafval thuis ophalen

CIRCULAIRE ECONOMIE

16/ Facadeclick bouwt circulaire gevels

GEZONDE GROND

18/ AquaConSoil brengt internationale bodemsector samen in Antwerpen

CIRCULAIRE ECONOMIE

20/ E-loop Challenge: hoe verkleinen we de berg e-waste?

VLAAMS BOUWMEESTER LEO VAN BROECK:

“BROWNFIELDS ZIJN EEN KANS OM MEER NATUUR TE CREËREN”

Brownfields zijn een doorn in het oog van onze Vlaamse steden. Onterecht, want deze onbenutte terreinen bieden in het dichtbebouwde Vlaanderen heel wat potentieel. Welke zinvolle toekomst kunnen we brownfields geven? We vroegen het aan Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck.

Waar men vroeger verlaten of onbenutte terreinen liet verkommeren, krijgen brownfields steeds vaker een nieuwe, nuttige bestemming. Hun gunstige ligging – brownfields zijn door hun vroegere industriële functie vaak gelegen in de stad of aan een invalsweg – is daarbij een grote troef. Sinds de eerste oproep in 2007 keurde de Vlaamse Regering al een negentigtal brownfieldconvenanten goed. Binnen die overeenkomsten ondersteunt de OVAM de sanering van brownfields en op die manier wordt er kostbare ruimte gerecycleerd. Ook het Team Vlaams Bouwmeester zet samen met de OVAM binnen een brede Vlaamse samenwerking in op de herontwikkeling van brownfields. Tijdens een netwerkevent op 26 april in De Krook in Gent gaf Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck zijn ideeën mee aan projectontwikkelaars en gemeentebesturen.

Wat is de grootste uitdaging voor de ruimte in Vlaanderen?

Leo Van Broeck: “We nemen met zijn allen te veel plaats in, waardoor er in Vlaanderen bijna geen ruimte meer is voor de natuur (zie kader). Dat beperkt onze mogelijkheden om de effecten van de klimaatverandering op te vangen, wat ons in de toekomst danig in de problemen kan brengen. Bovendien heeft het dramatische gevolgen voor de biodiversiteit in Vlaanderen. Vandaag is ruim 36 procent van de gewervelde diersoorten in Vlaanderen bedreigd. In heel Europa verloren we sinds de jaren zeventig zelfs 30 procent van de biodiversiteit. En dat is een probleem, want soorten en ecosystemen zorgen onder andere voor de productie van zuurstof, de bestuiving van landbouwgewassen en waterzuivering.”

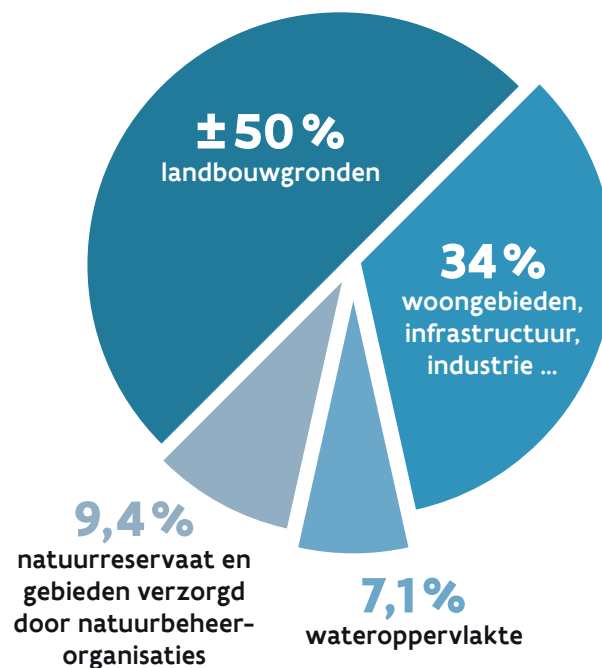
“Ook in andere regio’s wereldwijd stelt zich dat probleem. Dat zal er

niet meteen op verbeteren: we hebben steeds meer ruimte nodig omdat we met steeds meer mensen zijn. Aan de bevolkingsgroei kunnen we echter weinig veranderen, al wordt verwacht dat die vanaf 2070 of 2080 automatisch zal beginnen dalen. Waar we wel meteen iets aan kunnen veranderen, zijn ons verdienmodel en ons grondgebruik. Die systemen moeten we volledig herdenken, want we gebruiken te veel ruimte per persoon, terwijl we veel minder nodig hebben.”

Hoe kan de herontwikkeling van brownfields helpen?

“We moeten ze in de eerste plaats saneren, zodat ze opnieuw functioneel zijn. Wat er daarna mee gebeurt, hangt af van de locatie. Naar mijn mening moeten we verontreinigde terreinen zoveel mogelijk teruggeven aan de natuur. Brownfields zijn een nuttig instrument om meer natuur te creëren in de vorm van natuurreservaten, parken of natuurgebieden die ▶

VLAANDEREN BESTAAT UIT:

- ▶ worden bewerkt zodat ziekten en plagen worden vermeden. Een deel daarvan moeten we ontoegankelijk maken voor de mens, zodat de biodiversiteit er alle kansen krijgt.”

“In natuurgebieden is dat vanzelfsprekend, denk maar aan het Zwin. Maar ook in woongebieden zijn beschermde natuurgebieden belangrijk. De stad Gent zet daar vandaag al op in: in het centrum wordt elk park voor één derde ontoegankelijk gemaakt. Er wordt op een onopvallende manier stadsnatuur gecreëerd: de gebieden worden niet afgezet met hekken of draad, maar afgeschermd door hagen, beken of vijvers. Zo ontstaan aantrekkelijke schuilzones voor trek- en watervogels, en ecosystemen waar de biodiversiteit kan toenemen. Bovendien gaat Gent op die manier het hitte-eilandeffect in het centrum tegen: de combinatie

van water en groen zorgt ervoor dat de stad weer kan ademen.”

Fileprobleem verlichten

Mogen we brownfields dan nooit herontwikkelen tot woon- en werkgebieden?

“Integendeel, soms kan dat wel degelijk een goede oplossing zijn. Ligt een brownfield bijvoorbeeld vlak bij een station, dan is een herontwikkeling in de vorm van woonblokken of kantoren aangewezen. Op die manier haal je mensen uit de file en zorg je voor verdichting van de woonkernen.”

“Brownfields hebben bovendien een enorme meerwaarde op plaatsen waar verschillende vervoersmodi

samenkomen. Zo verenigt het Centre de Distribution Urbain de Charleroi (CDU) goederenvervoer per boot, trein en vrachtwagen. Goederen worden daar volgens de meest efficiënte route en op een duurzame manier over de stad en omliggende gemeenten verdeeld met kleinere, elektrische bestelwagens. Dat heeft niet alleen een positieve impact op het klimaat, maar ook op de verkeerscongestie.”

“In havens moeten we dan weer het juiste evenwicht vinden tussen natuur en economie. Aan de ene kant moeten we getijdennatuur – slikken en schorren – alle ruimte geven, want een overstromingsgebied met brak water stockeert vijf keer meer CO₂ dan een bos. Aan de andere kant zijn havens nuttige plaatsen om distributiecentra te ontwikkelen.”

“In Rotterdam zijn ze er alvast in geslaagd om die puzzel te leggen. Momenteel is de haven van Rotterdam nog het grootste ‘tankstation’ van Europa: de haven wordt vooral gebruikt voor de aan- en doorvoer van ruwe olie naar raffinaderijen in Nederland, België en Duitsland. Maar in de toekomst wil Rotterdam dé recyclagehotspot van Europa worden. Zo besparen ze heel wat plaats, want recyclage neemt een pak minder ruimte in dan de invoer en distributie van olie. Heel wat dokken zullen voor de helft worden omgevormd tot hellingen met riet en daarachter komt een park met wooneenheden.”

Job dicht bij huis

Zijn er naast de herontwikkeling van brownfields nog andere manieren om meer ruimte te creëren?

“We moeten de manier waarop we onze grond gebruiken globaal her-

denken. Anders gaan wonen, dus. We wonen enorm versnipperd, in lintbebouwing en verkavelingen. Meer dan de helft van de Vlamingen vestigt zich niet in dorpen of steden, maar ergens tussenin op een grote kavel. Daardoor nemen we in Vlaanderen per inwoner gemiddeld heel wat meer ruimte in dan in gelijk welke andere Europese regio. De gezinnen in Vlaanderen worden steeds kleiner. We moeten niet alleen kleiner gaan wonen, maar ons ook sterker concentreren in dorpen, kleine steden en grote steden.”

“Belangrijk daarbij is dat je dicht bij je werk woont. In het Brussels Gewest verplaatst 41 procent van de mensen zich zonder de auto naar het werk. In Vlaanderen en Wallonië is dat slechts 17 tot 18 procent. Waarom vervangen we salariswagens niet door salariswoningen? Zo geraken heel wat problemen vanzelf opgelost.”

Moet iedereen dan naar de stad verhuizen?

“Zeker niet, maar het probleem is dat een woning op het platteland verder ligt van alle voorzieningen en daardoor tot twintig keer meer kost aan wegen, riolering, waterleidingen, gasbuizen, elektriciteitskabels, straatverlichting ... Die moeten niet alleen worden aangelegd, maar vragen ook onderhoud. Dat kost onze overheid bakken geld. Willen we onze ruimte en financiële middelen efficiënter gebruiken, dan moet wie op het platteland woont, er ook werken. En dat zijn heus niet alleen landbouwers. Denk maar aan agrotourisme, voedselhandel, veeartsen, veldwachters en natuurbeheerders. Door onze ruimte op die manier een make-over te geven, creëren we opnieuw een bloeiende plattelandscultuur en is het mogelijk om onze landbouw volledig circulair te maken.”

De Krook, een voormalige brownfieldsite in Gent, bundelt kennis, cultuur en innovatief ondernemerschap.

Samenwerken

Het Team Vlaams Bouwmeester reikt zelf oplossingen aan via de pilootprojecten 'Terug in Omloop'. Wat kunnen we daaruit leren?

“Een mooi voorbeeld is Lageweg in Hoboken, een gebied van 30 hectare met zowel bedrijfspanden, woningen, scholen als een groene zone. Er is ook leegstand. Het gebied kent een complexe eigendomsstructuur, een groot stuk is overstromingsgevoelig en er is een perceeloverschrijdende verontreiniging. Samen met alle eigenaars kleuren we het gebied opnieuw in. We werken toe naar de oprichting van een lokale grondenbank (een structuur waarbinnen de ontwikkelrechten en -lasten worden verdeeld tussen de eigenaars van verschillende percelen, waardoor een ontwikkeling los gezien kan worden van de perceelgrenzen, red.). De verantwoordelijkheid van het

creëren van groene ruimte – zowat 30 procent van het gebied – en voorzieningen wordt dus verdeeld over alle eigenaars. Daartegenover staat dat ze allemaal pro rata van hun grondaandeel in de winst van de herontwikkeling delen.”

“Het project maakt duidelijk dat we door samen te werken verontreinigde gebieden op een kwaliteitsvolle manier en met zoveel mogelijk aandacht voor natuurlijke elementen kunnen herontwikkelen. Zo maken we niet alleen plaats voor nieuwe bebouwing, er wordt ook een beekvallei gevrijwaard, een bodemsanering gefaciliteerd en een deel van het gebied wordt teruggegeven aan de natuur. De wijk is het perfecte voorbeeld van hoe een sterk en stadsecologisch ontwerp tegelijk kan zorgen voor verdichting en groen. Zo helpt de herontwikkeling van een brownfield om onze steden leefbaar te houden en de biodiversiteit aan te sterken.”

TERSANA MOET SANERING VAN HISTORISCHE BODEMVERONTREINIGING VERSNELLEN

Eind 2018 werd Tersana door de Vlaamse Regering erkend als het fonds voor bodemsaneringen in de garage-, carrosserie- en landbouwmachinesector. Toetreders die met bodemverontreiniging geconfronteerd worden, kijken tegen minder kosten aan en kunnen de organisatie van hun sanering overdragen.

Bij een op de drie garages, carrosserie- en landbouwmachinebedrijven blijkt de bodem, na een oriënterend bodemonderzoek, zodanig verontreinigd dat een beschrijvend bodemonderzoek moet gebeuren om na te gaan of een sanering noodzakelijk is. **Ilse Vervloet**, algemeen directeur van Tersana: "Voor kmo's en kleine familiebedrijven betekent een sanering een grote uitdaging die zelfs hun voortbestaan in het gedrang kan brengen. Tersana staat klaar om hen financieel te steunen en operationeel te ontzorgen." Het fonds is niet alleen voor bedrijven bedoeld. "Ook particulieren die eigenaar zijn van een perceel waarop een garage, carrosserie- of landbouwmachinebedrijf in het verleden een bodemverontreiniging veroorzaakte, kunnen bij ons aankloppen."

Als milieuadviseur bij Traxio, de federatie voor de autosector en aanverwante sectoren, is Ilse Vervloet al sinds het begin betrokken bij onderhandelingen met de OVAM en de ontwikkeling van het fonds. Naast Traxio behoren ook Febelcar (de federatie van de carrosseriebedrijven), Fedagrim (de federatie van de toeleveranciers van machines, gebouwen en uitrustingen voor de landbouw en groenvoorzieningen) en de Bond van de garagisten Beroepsverenigingen vzw tot de partners.

Financiële steun

“Een beschrijvend bodemonderzoek, een bodemsaneringsproject, saneringswerken en de evaluatie daarvan vereisen gespecialiseerde kennis. Bedrijven in onze sector zijn daar meestal niet in thuis”, weet Ilse Vervloet. “Voortaan kunnen bedrijven uit onze sector kiezen: zelf instaan voor de hele saneringsprocedure of hun saneringsplicht overdragen aan Tersana. In het laatste geval organiseert Tersana de bodemsanering van a tot z en sluit contracten met erkende bodemsaneringsdeskundigen en bodemsaneerders. Tersana ziet ook toe op de goede uitvoering van de werken.”

Wie toetreedt tot het fonds kan ook op financiële steun rekenen. Voor zowel de studies als de sanering geeft de Vlaamse overheid subsidies. Het fonds wordt voor 40 procent gespijsd door de overheid, voor 60 procent door de toetreders. Die laatste betalen in het eerste jaar dat ze toetreden 2500 euro. Vervolgens dragen ze elk jaar 1500 euro bij tot de sanering is afgerond. Deze bijdragen komen in hun eigen ‘spaarpotje’ terecht. Dat zal worden gebruikt om de saneringskosten te betalen.

Prioriteitenindex

Welke sanering eerst moet gebeuren, bepaalt Tersana aan de hand van een

prioriteitenindex. Met behulp van dat objectieve kader bepalen ze waar ze het snelst moeten ingrijpen. Dat gebeurt in nauw overleg met de OVAM en wordt vastgelegd in een jaarlijks saneringsprogramma. “Maar Tersana speelt ook in op opportuniteiten”, zegt Ilse Vervloet. “Wordt een gebouw op een verontreinigd perceel afgebroken, dan is het het meest efficiënt als we op dat moment ook de sanering kunnen uitvoeren. Op die manier betalen we allemaal minder: de contractant, de overheid en Tersana.”

Maar wat met eigenaars die vol ongeduld hun grond van de hand willen doen? “Die kunnen hun grond verkopen voordat de sanering heeft plaatsgevonden. Maar dan moeten de huidige en de toekomstige eigenaars eerst afspreken hoe het engagement om te saneren wordt voortgezet”, aldus Ilse Vervloet.

“Tot en met 31 maart 2022 kunnen eigenaars zich aanmelden bij Tersana. Het fonds zal nog zeker tot 2036 actief zijn. Dat is de deadline die de Vlaamse overheid vooropgesteld heeft om de sanering van alle historische bodemverontreiniging op te starten.”

ANDERE BODEM-SANERINGSFONDSEN

De federale en gewestelijke regeringen en diverse sectorfederaties richtten via samenwerkingsakkoorden ook andere bodemsaneringsfondsen op:

- Bofas is het bodemsaneringsfonds voor tankstations in België. Bofas levert zowel operationele als financiële steun.
- Vlabotex heeft als opdracht de historische bodemverontreiniging veroorzaakt door droogkuisactiviteiten in Vlaanderen aan te pakken. Het bodemsaneringsfonds wil daarnaast fungeren als kennis- en adviescentrum voor de bodemproblematiek van de droogkuissector in Vlaanderen.

De OVAM werkt ook aan een Belgisch fonds voor de sanering van verontreiniging door gasolietanks.

BENCHMARKTOOL EVALUEERT EN VERSTERKT LOKAAL MILIEUBELEID

In februari lanceerde de OVAM een benchmarktool waarmee lokale besturen hun beleid op het vlak van afval, materialen en bodem kunnen evalueren en vergelijken met dat van andere gemeenten. “Het is een handig instrument om het milieubeleid op lokaal niveau te versterken”, zegt Ann De Boeck van de OVAM.

Het uitvoeringsplan voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval vertaalt het Vlaamse afval- en materialenbeleid van de komende jaren naar concrete acties op lokaal niveau. Met Interafval, een samenwerkingsverband van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), de Vlaamse afvalintercommunales en andere lokale besturen die instaan voor lokaal afvalbeleid, brengt de OVAM een van die acties tot leven in de vorm van een benchmarktool, die de hoeveelheid huishoudelijk restafval in Vlaanderen moet helpen beperken.

Dave Van Hasselt van de OVAM: “We willen niet alleen jaarlijks data over de afvalproductie en -inzameling in Vlaamse gemeenten verzamelen, we bieden die informatie ook aan de lokale besturen opnieuw aan. Zo kunnen ze iets leren door hun eigen afvalbeleid te vergelijken met dat van andere gemeenten.”

Afvalstromen

De tool werd in februari gelanceerd. “Momenteel stellen we in de tool de gegevens over 2017 beschikbaar. Eind dit jaar volgen die van 2018”, zegt Dave Van Hasselt. De benchmarktool geeft ook inzicht in de verschillende restafvalstromen, namelijk huisvuil, grofvuil, veegvuil en het afval uit de straatvuilnisbakken. “De onderverdeling in verschillende soorten restafval is belangrijk omdat ze elk om een ander beleid vragen. Produceert een gemeente te veel grof vuil, dan moet ze daar op een andere manier op inzetten dan een gemeente waar vooral veel huisvuil wordt ingezameld. Om een succesvol afvalbeleid te voeren, is het dus noodzakelijk dat je weet waar je afval vandaan komt”, stelt **Ann De Boeck** van de OVAM.

Inspiratie

Op basis van het type gemeente heeft de OVAM voor elk lokaal bestuur doel-

stellingen geformuleerd. Met de benchmarktool kunnen de besturen opvolgen in welke mate ze aan die doelstelling voldoen en of er extra inspanningen nodig zijn. Maar de tool moet vooral een inspiratiebron zijn voor lokale besturen.

Gemeenten kunnen hun cijfers vergelijken met andere gemeenten binnen de Belfiuscluster waar ze deel van uitmaken, met gemeenten in hun afvalintercommunale of zelfs op basis van het aantal inwoners, het gemiddelde inkomen of criteria zoals ‘toeristisch karakter’ of ‘aandeel hoogbouw’. “Door de gegevens te exporteren naar een Excelbestand, kunnen lokale besturen ook hun eigen analyses uitvoeren”, weet Dave Van Hasselt.

Doet een gelijkaardige gemeente uit de cluster het beter? Dan toont de benchmarktool ook welke beleidsindicatoren daar achter schuil gaan. Zo kun je zoeken naar maatregelen van andere lokale besturen die een effect hebben op de hoeveelheid afval. Weegt een diftarsysteem het afval? Zet de gemeente in op handhaving? In welke mate ondersteunt de gemeente thuiscomposteren?

Lerende netwerken

Zelf zal de OVAM de benchmarktool voornamelijk gebruiken om bezoeken ter plaatse te organiseren. Ann De Boeck: “Moet een gemeente nog grote stappen zetten om haar doelstellingen te halen, dan analyseren wij het milieubeleid en gaan we ter plaatse. De benchmarktool is voor ons een handig instrument om dat efficiënter aan te pakken.”

De benchmarktool zal verder ingezet worden in de lerende netwerken, die de VVSG/Interafval momenteel opzetten. “Die lerende netwerken zijn een ander actiepunt uit het uitvoeringsplan. Per socio-economische cluster willen we gemeenten die het vandaag minder

goed doen, actief iets laten opsteken van lokale besturen die het beter doen”, aldus Ann De Boeck.

Andere indicatoren

De tool bevat ook indicatoren over de bodem, namelijk informatie die beschikbaar is in de gemeentelijke inventaris van risicogronden en in het grondeninformatieregister van de OVAM. Via die weg kun je relatief snel opzoeken waar een verhoogd risico op verontreiniging bestaat en waar die verontreiniging al is aangepakt. “Door deze bodemindicatoren in de benchmarktool op te nemen, kunnen lokale besturen de evolutie van het onderzoeks- en saneringstraject op hun grondgebied opvolgen”, zegt Dave Van Hasselt.

Of er in de toekomst nog andere indicatoren aan de benchmarktool worden toegevoegd? “Op termijn willen we graag een dataset rond asbest toevoegen. En ook indicatoren over zwerfvuil kunnen volgens ons het afvalbeleid in Vlaanderen versterken”, meent Ann De Boeck. “We zien dus nog heel wat groeimogelijkheden.”

Lokale besturen en afvalintercommunales die vragen hebben over de benchmarktool kunnen contact opnemen via benchmark@ovam.be.

“BEWIJS DAT WE GOED BEZIG ZIJN”

Jan Declerck, hoofd van de dienst Omgeving bij de gemeente Alveringem, testte de benchmarktool al uit. “We zagen direct dat ons afvalbeleid goed scoort: Alveringem produceert minder afval dan de gemiddelde Vlaamse gemeente. Daarmee zijn we erg tevreden. De tool werkt bovendien erg goed en is eenvoudig in gebruik. We waren er meteen mee weg.”

KEMPENAARS LATEN ASBESTAFVAL THUIS OPHALEN

Veel woningen, koterijen en oude stallen in Vlaanderen bevatten asbesthoudende materialen. Ook in de Antwerpse Kempen. Sinds 4 februari kunnen Kempenaars bij afvalintercommunale IOK Afvalbeheer terecht om asbestgolfplaten en asbestcementleien veilig aan huis te laten ophalen. Het project kadert binnen het actieplan Asbestafbouw en ontvangt subsidies van de OVAM.

500 ton

In heel wat gebouwen in Vlaanderen tref je asbesthoudende materialen aan. De bekendste en meest voorkomende toepassingen zijn golfplaten en cementleien die bestaan uit hechtgebonden asbest. Die toepassing is initieel veiliger omdat de asbestvezels op hun plaats worden gehouden door bindmiddelen zoals cement. "Maar door de jaren heen verweren golfplaten en cementleien door weer en wind en komen asbestvezels in de buitenlucht terecht", legt **Bert De Busser** van IOK Afvalbeheer uit.

Tijdens het proefproject in Merksplas konden inwoners hun asbestgolfplaten veilig verwijderen en laten ophalen. "Na één jaar hadden we al 500 ton asbesthoudende golfplaten ingezameld aan huis. Het inzamelcijfer op het recyclagepark van Merksplas bleef stabiel. Er werden in totaal dus meer asbestgolfplaten ingezameld. Omdat het project zo succesvol was, besloten we het concept van veilige en voordelige ophaling aan huis uit te breiden."

Beschermkledij

Sinds 4 februari 2019 kunnen inwoners van de 29 gemeenten die tot het grondgebied van IOK Afvalbeheer behoren, hun gedompteerde asbesthoudende golfplaten en cementleien laten ophalen. Aan de hand van een informatiebrochure en beschermingskledij kunnen particulieren hun asbestgolfplaten en -cementleien op een correcte en veilige manier zelf verwijderen.

"Via de brochure en een reeks ondersteunende instructievideo's geven we concrete tips om veilig te werken. Breek het materiaal niet, maar zaag indien mogelijk de bouten aan de onderkant door zodat de golfplaat in zijn geheel kan worden verwijderd. ►

Vorig jaar keurde de Vlaamse Regering een versneld asbestafbouwbeleid goed met als doel Vlaanderen tegen 2040 asbestveilig te maken. Om een lokale doorvertaling concreet te maken en praktijkervaring op te doen, zette de OVAM verschillende proefprojecten op. Een daarvan speelde zich af in de Kempijse gemeente Merksplas, waar het gemeentebestuur samenwerkte met afvalintercommunale IOK Afvalbeheer. Als afvalintercommunale hebben ze heel wat ervaring met

de inzameling van hechtgebonden asbest in recyclageparken.

De OVAM destilleerde uit de evaluatie van haar proefprojecten een aantal 'best practices' die beschreven staan in haar finale actieplan Asbestafbouw. Die goede praktijken werden geïntegreerd in het subsidiebesluit lokale besturen van de OVAM. Dat bepaalt dat lokale besturen subsidies kunnen krijgen om asbestafbouwprojecten aan hun inwoners aan te bieden.

- ▶ Draag de meegegeven beschermkledij en afspoelbare laarzen”, vertelt Bert De Busser. Om de veiligheid te garanderen, voert IOK Afvalbeheer werfcontroles uit. “Volgt iemand de voorschriften niet, dan kunnen we beslissen om de werf stil te leggen.”

Zijn de golfplaten en cementleien veilig verwijderd? Dan kunnen ze worden verzameld in plaatszakken geleverd door IOK Afvalbeheer. Gaat het om grotere hoeveelheden, dan stelt de afvalintercommunale containers ter beschikking. Bert De Busser: “De gevulde zakken en containers worden door ons opgehaald en rechtstreeks afgevoerd naar een stortplaats voor gevaarlijke afvalstoffen. Op die manier ontlasten we ook de recyclageparken.”

Subsidies

Om projecten zoals dat van IOK Afvalbeheer te ondersteunen, werkte de OVAM een aantal subsidieformules voor lokale besturen uit. De afvalintercommunale kan zo de inwoners helpen om het asbest versneld te laten ophalen. “De transport- en verwerkingskosten worden tot 90 procent door de OVAM vergoed. Concreet betekent dit dat we een plaatszak kunnen aanbieden voor 30 in plaats van 80 euro (de reële ophaal- en verwerkingskost) en een container voor 170 in plaats van 930 euro. Ook de zak om in de container te plaatsen, twee sets persoonlijke beschermingsmiddelen en de infobrochure zijn inbegrepen”, legt Bert De Busser uit.

“Intussen hebben al 413 mensen zich ingeschreven en haalden we al 20 containers en 154 plaatszakken op: goed voor 473 ton aan asbesthoudend materiaal. Het project vraagt heel wat energie en mankracht, maar we zien wel meteen resultaat. En de inwoners appreciëren onze aanpak enorm.”

Asbest in huis

Met dit project spitst IOK Afvalbeheer zich toe op hechtgebonden asbest, want dat is de enige vorm die particulieren zelf op een veilige manier kunnen weghalen. Maar in de toekomst wil streekintercommunale IOK ook een project opzetten rond de verwijdering van andere asbestvormen. Bert De Busser: "In de woningbouw werd asbest vroeger ook gebruikt in leidingisolatie en vloerbedekking. In die toepassingen gaat het om een niet-hechtgebonden vorm van asbest, die het grootste risico vormt omdat het meer asbestvezels bevat die gemakkelijk loskomen. Om dat asbest veilig te kunnen verwijderen in een 'hermetische zone' heb je een erkend asbestverwijderaar nodig, die de asbesthoudende materialen op een veilige manier naar de stortplaats brengt. Daarvoor moet je rekenen op een gemiddelde kost van 7000 euro waarvan 50 procent gesubsidieerd is."

Streekintercommunale IOK zal voor het project rond niet-gebonden asbest focussen op het ontzorgen van particulieren. "We gaan daarvoor samenwerken met asbestdeskundigen. Zij gaan ter plaatse, nemen stalen en documenteren de staat van de leidingisolatie en vloerbedekking. De deskundigen lijsten ook op welke beheersmaatregelen genomen moeten worden in afwachting van de verwijdering. De eigenaar ontvangt daarvan een rapport zodat hij zelf een weloverwogen beslissing kan nemen: gaat hij het materiaal meteen laten verwijderen of plant hij het in op een later tijdstip?"

www.iok.be/asbest
Het actieplan Asbestafbouw vindt u op www.asbestinfo.be.

“DANKZIJ IOK AFVALBEHEER IS ER IN ONZE TUIN GEEN ASBEST MEER TE VINDEN”

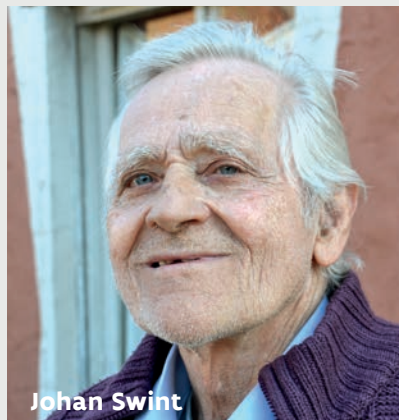
Het project van IOK Afvalbeheer loopt op volle toeren. Wij reden een half dagje mee met de ophaalwagens in Balen.

Om tien uur, stipt op tijd, rijdt de ophaalwagen de oprit van **Johan Swint** op. Die kijkt toe hoe de medewerker van IOK Afvalbeheer de gevulde plaatszakken veilig in de vrachtwagen hijst. "Er zitten asbestgolfplaten in die 25 jaar op het dak van mijn garage lagen." Toen Johan Swint in het gemeentelijk infoblad over het project las, was hij meteen geïnteresseerd. "Het verwijderen ging erg vlot, dankzij de informatie die ik op voorhand had gekregen. Ik was wel een beetje bezorgd omdat de golfplaten iets breder zijn dan voorzien, maar door slim te stapelen en de zakken niet te zwaar te laden, is het mij gelukt om al het asbest veilig op te bergen."

Ondertussen wordt de eerste zak met een ingenieus systeem gewo-

gen. Een plaatszak weegt gemiddeld 200 tot 300 kilogram. Het maximale gewicht is 400 kilogram, al worden iets zwaardere exemplaren ook nog opgepikt. Deze zak weegt maar een luttele 150 kilo. "Ik ben erg blij dat ik dit zware materiaal niet met mijn aanhangwagen naar het recyclagepark moet vervoeren", lacht Swint.

Een halfuur later zijn alle plaatszakken van de oprit verdwenen en rijdt de ophaalwagen verder naar het volgende adres. Daar woont **Ludo Dries**. Ook hij vroeg materiaal aan om het asbest in zijn woning te verwijderen. "Ik ben erg tevreden: de plaatszakken en beschermingskledij werden op tijd geleverd en de ophaling gebeurt snel." Ludo Dries is opgelucht: "Ik nam deel aan het project omdat ik niet wil dat mijn dochter later met hechtgebonden asbest zit opgescheept. In ons huis en in onze tuin vind je nu geen asbest meer."

Johan Swint

Ludo Dries

GREEN DEAL CIRCULAIR BOUWEN

FACADECLICK BOUWT CIRCULAIRE GEVELS

Het kringloopdenken verovert de bouwsector. Maak kennis met Facadeclick, een bedrijf uit Wilsele dat een demonteerbaar en herbruikbaar gevelsysteem ontwierp. Naar aanleiding van zijn deelname aan de Green Deal Circulair Bouwen zet Facadeclick enkele pilootprojecten op poten.

In het verleden bouwden we huizen die na enkele decennia werden afgebroken. De bakstenen en het cement kwamen bij het bouwafval terecht. **Jasper Vandenbempt**, commercieel technisch adviseur bij Facadeclick: "Duurzaam is dat niet, en economisch rendabel evenmin. Daarom brachten wij een oplossing op de markt. Facadeclick is een circulair systeem waarmee je gevels kunt bouwen zonder lijm of mortel. Daardoor zijn ze demonteerbaar en herbruikbaar. In feite zijn het tijdelijke opslagplaatsen voor bouwmaterialen. Ons systeem beperkt zich momenteel nog tot gevelbouw."

Inventief kliksysteem

Facadeclick steunt op een revolutionair verbindingsstuk in HDPE (*high density polyethyleen*) waarmee je gevelstenen eenvoudig aan elkaar klikt. "De bakstenen gaan lang mee, maar na een aantal keer demonteren vertonen ze imperfecties. Gelukkig kunnen ze worden fijngemalen en weer aan het kleimengsel worden toegevoegd, dat dan opnieuw een grondstof is voor nieuwe bakstenen", weet Jasper Vandenbempt. "Ook de verbindingsstukken worden volledig gerecycleerd. Dat gebeurt in een fabriek die werkt op groene stroom."

Ook aan circulair isolatiemateriaal is gedacht. “We gebruiken Bio-Foamparels, die biologisch afbreekbaar zijn. Een gespecialiseerde firma spuit de parels in de spouwmuur. Met een beetje latexlijm kleven de parels aan elkaar en vormen ze na een week een harde plaat. Bij de demontage worden de parels uit de spouwmuren gehaald en industrieel gecomposteerd. Er blijft trouwens geen lijm achter op de bakstenen.”

Circulair gebouw

Facadeclick heeft ruime ervaring op het vlak van circulair bouwen, maar het bedrijf wil zijn expertise verder ontwikkelen. Precies daartoe ondertekende Jasper Vandenbempt de Green Deal Circulair Bouwen. “We hebben verschillende proefprojecten op poten gezet. Zo bouwen we voor het openbaar psychiatrisch zorg- en kenniscentrum (OPZ) van Geel een nieuw circulair gebouw. En samen met de OVAM, VITO, de VUB en het Vlaams Energiebedrijf onderzoeken we in een pilootproject in Wilsele of we betaalbare circulaire woningen kunnen bouwen. Er komt een gebouw in september. De resultaten van dat proefproject worden nog bekendgemaakt. Voor Colruyt hebben we ten slotte een nieuwe winkel voorzien van circulaire gevels.”

De kennis die het bedrijf tijdens die en andere trajecten opdoet, zal het delen met de deelnemers van de Green Deal tijdens de inspiratiedagen die vier keer per jaar plaatsvinden. “We willen bijvoorbeeld samen met bouwbedrijf Van Roey en vastgoedvennootschap Montea de restwaarde van onze gevels bepalen. Na tien jaar heeft onze circulaire gevel namelijk nog steeds een waarde waarmee rekening kan worden gehouden bij de terugbetaling van een lening. Het probleem is dat die restwaarde vandaag nog niet wettelijk is vastgelegd. Wat we uit die analyse leren, zullen we binnen de Green Deal delen met de andere bedrijven. Zo hopen we circulair bouwen in de toekomst ook economisch voordeliger te maken.”

www.facadeclick.be

VLAAMSE BOUWSECTOR ENGAGEERT ZICH VOOR CIRCULAIRE ECONOMIE

Dertig tot veertig procent van ons afval is bouwafval. Bovendien zorgt de manier waarop we bouwen voor een enorme CO₂-uitstoot. Om in Vlaanderen tegen 2050 een circulaire economie te realiseren, is het dus belangrijk dat de bouwsector mee in het bad gaat.

De Vlaamse overheid lanceerde daarom de Green Deal Circulair Bouwen, die eind februari op Batibouw werd ondertekend door 230 bedrijven, overheden en kennisinstellingen. Op 26 maart was er een tweede ondertekeningmoment. Ondertussen engageerden al meer dan driehonderd deelnemers zich om van circulair bouwen een dagelijkse praktijk te maken.

Pilootprojecten

Hoe ze dat doen? Door tegen 2023 minstens één circulair pilootproject op poten te zetten. Dat kan een bouwproject zijn, een onderzoek of de ontwikkeling van een circulair materiaal. Deelnemers verbinden zich ertoe om alle data, resultaten en ervaringen uit hun pilootproject te delen, zodat de hele sector eruit kan leren. Bovendien beloven ze om de principes van circulair bouwen structureel in te bedden in hun eigen organisatie.

AQUACONSOIL BRENGT INTERNATIONALE BODEMSECTOR SAMEN IN ANTWERPEN

Van 20 tot 24 mei 2019 vond in Antwerpen de vijftiende editie van AquaConSoil plaats, het internationale congres over duurzaam gebruik en beheer van bodems en waterbodems. Het Vlaamse bodembeleid stond uitgebreid in de kijker. “We keken onder meer naar de toekomst van de bodemsanering en onderzochten welke troeven Vlaanderen kan uitspelen”, zegt Johan Ceenaeme van de OVAM.

De OVAM en de andere organisatoren haalden het prestigieuze AquaConSoil (georganiseerd door Deltares, een Nederlands onderzoeksinstituut gespecialiseerd in water en de ondergrond) voor de tweede keer naar Vlaanderen. **Johan Ceenaeme** van de OVAM: “In 2003 vond het congres al eens in Gent plaats. Het beleid rond bodemsanering is in Vlaanderen zowel op juridisch als technisch vlak heel sterk uitgewerkt. De Vlaamse bodemsector kan op Europees en internationaal niveau een voortrekkersrol spelen.”

Geen wonder dus dat het Vlaamse bodembeleid de rode draad vormde voor deze vijftiende editie. **Sophie Moinier** van Deltares: “AquaConSoil begon jaren geleden net als het Vlaamse bodembeleid met een sterke focus op bodemsanering, maar zoekt steeds meer naar integratie met andere ontwikkelingen, zoals circulaire economie en ecosysteemdiensten. Vlaanderen zet naast bodemsanering vandaag ook in op de herontwikkeling van brownfields en de herinrichting van groene en blauwe ruimte. Die ontwikkelingen wilden we in het programma duidelijk naar voor brengen.”

Bovendien werd er een sessie georganiseerd die specifiek rond de Vlaamse aanpak draaide. Johan Ceenaeme: “Hoe is ons bodembeleid opgebouwd? Welke stappen hebben we moeten nemen om te staan waar we vandaag staan? We keken ook naar de toekomst van de bodemsanering en onderzochten welke troeven Vlaanderen daarin kan uitspelen. Zo zijn we bezig met thema’s als diffuse verontreiniging en *soil and land stewardship*.”

Excursies

Ook met de realisaties in de stad Antwerpen konden de Vlaamse organisatoren uitpakken. “In het stadscentrum en de haven vinden heel wat vooruitstrevende bodemsaneringen en ruimtelijke herontwikkelingen plaats. Denk maar aan het circulaire bedrijventerrein Blue Gate, dat verrijst uit het ooit zwaar verontreinigde Petroleum Zuid in de Antwerpse haven”, zegt Sophie Moinier. De bezoekers van het congres konden uitgebreid kennismaken met het project tijdens een van de excursies die tijdens AquaConSoil georganiseerd werden. Op het lijstje stonden nog andere toonaangevende projecten in Vlaanderen, zoals het brownfield de Oude Dokken in Gent.

AQUACONSOIL 2019

Het hostingconsortium voor de AquaConsoil-editie van dit jaar bestond uit de OVAM, het Vlaams Kenniscentrum Water (Vlakwa), de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) en een twintigtal Vlaamse bedrijven uit onder meer de chemische, juridische en milieusector.

“Dankzij die brede waaier aan organisatoren slaan we de brug tussen het onderzoeksveld, de bedrijfswereld en overheden”, stelt Sophie Moinier van Deltares. “Het programma van AquaConSoil werd samengesteld door een onafhankelijke commissie. Die bestond uit onze voorzitter professor Huub Rijnaarts van de Universiteit van Wageningen en Deltares en leden van het hostingconsortium. Verder zetelden er internationale spelers en professoren van buitenlandse universiteiten en instituten in.”

Meer info
www.aquaconsoil.org

HOE VERKLEINEN WE DE BERG E-WASTE?

Tijdens het World Resources Forum van 24 tot 27 februari organiseerden Recupel, de OVAM, Vlaanderen Circulair en The Argonauts de E-loop Challenge. Het doel? Op zoek gaan naar circulaire oplossingen om de nog steeds groeiende berg elektronisch afval te verkleinen. Dat kan op drie manieren: met een slim ontwerp, via inzameling en door elektronica te hergebruiken.

Vijftien internationale studenten bedachten drie concrete projecten die ze tijdens het World Resources Forum voorstelden. Eerst gingen ze als researchers op zoek naar modulaire designs voor elektronica (zoals *design-for-reuse*) en brainstormden ze over nieuwe businessmodellen. Onder de naam LOOPTOP werkten ze uiteindelijk een *pay for use*-businessmodel voor laptops uit. Dat houdt in dat je een

laptop huurt in plaats van koopt. De laptops worden ook gepersonaliseerd op basis van het gebruiksgedrag van de consument.

Om elektronisch afval efficiënt in te zamelen op een universiteitscampus, creëerden de deelnemers het uitwisselingsplatform en de bijbehorende app WEEE-CYCLE. Met een puntensysteem worden studenten aangemoedigd om hun e-waste binnen te brengen, maar ook om toestellen te hergebruiken en te herstellen.

De deelnemers werden tot slot uitgedaagd om na te denken over remanufacturing. Ze moesten een antwoord vinden op de vraag: wat kunnen we naast recyclage nog allemaal doen met e-waste? De studenten hadden een oude wasmachine ter beschikking en merkten al snel dat 90 procent van het materiaal meteen opnieuw bruikbaar was. Ze bedachten een concept waarbij scholen afgedankte toestellen krijgen om te gebruiken als 'leerbox': LEARN E-BLOCKS. Kunststudenten kunnen er bijvoorbeeld iets creatiefs mee doen, studenten uit technische richtingen kunnen de apparaten gebruiken als oefenmateriaal.

